אידישע העלדן

שפּאַנענדער ראָמאַן-פון'ם אירישן לעבן
אין דער צייט פון דער גרויסער מלחמה

פון י. נ.

(פאָרטזעצונג)

— ארום מיר האָט געשטורמט און עס האָט געקראַכט. אונזער קאָמפּאַניע אין געוואָרן אַלץ שיטערער. אונזערע עסטרייכער זייַנען אויסגעקאָסט געוואָרן ווי זאַנגען אויפ'ן פעלד און איך בין נאָך אַלץ געשטאַנען ווי פאַרצייווערט אונטער דעם איינדרוק פון דער מורא'דיקער טראַגעדיע פון מיין פריינט.

ווען איך בין ווידער געקומען צו זיך האָב איך מיין אומגליקלאַכן פריינט אַ כאַפּ געטאָן ביים אָרעם.

— באַכאַך, — האָב איך אים פרעגט בירט טרייסטן. — עס איז באַשערט געווען אַן אומגליק. עס איז מלחמה. באַרואיק זיך.

— אָבער ער האָט מיך ווילד אַ שטויס געטאָן מיט זיך מיט אַן אומענשלאַכער קראַפט און האָט אויסגעשריען:

— אוועק . . . ריר מיך ניט אָן . . . אַ איד'ל הערמאַרדעט אַ איד'ן . . . אַ רוסישער איד . . . אונטערדריקט פון רוסן . . . דערמאָרדעט פון אַ גאַליצי'אַנער ברודער . . . זייַנען מיר פון יהודה ?

— אויף זייַנע ליפּן האָט פּלוצלונג אַרויסגעשלאָגן אַ שוים. זייַנע אויגן האָבן זיך פאַרצוגן ווי מיט אַ בלוטיקן שלייער. זיין געזיכט איז געוואָרן טונקל בלוי און מיט אַ ברום ווי פון אַ ווילדער חיה האָט ער זיך אַרויסגעוואָרפן אויף די רוסען.

— מיין אומגליקלאַכער פריינט איז אַריינגעפאַלן אין אַ צושטאַנד פון ווילדקייט. ער איז געווען, וואָס מען רופט : וואַנזיניק.

—אין די גוטע צייטן, ווען מיר זייַנען געווען צוזאַמען אין אוניווערסיטעט, האָב בען די חברים אים גערופן אין שפּאַס "דער גזלן", ווייל ער האָט געהאַט אַ ווייכע האַרץ, פול מיט רחמנות, אָבער עס שיינט, אַז אים איז איין מאָל באַשערט געווען צו פאַרדינען זיין צונאַמען, און דאָס איז געווען איצט, ווען ער האָט אין זיין צושטאַנד פון ווידער משוגעת ווירקלאַך אויסגעווען ווי אַ גזלן.

— עס איז געווען ניט מער מיין רוי איקער, גוטהאַרציקער פריינט באַכאַך. נאָר אַ ווילדע חיה וואָס איז געווען דאַרשטיק נאָך מענשלאַך בלוט. אין דעם וואָלד פון די רוסישע באַאַנענען האָט ער געשלאָגן אַרום זיך מיט די פויסטן, מיט אַזאַ ווילדן וואוט, מיט אַזאַ אימפּעט. דאָס די רוסישע סאָלדאַטן, וועלכע זייַנען געשטאַנען נאָענט צו אים, האָב מיט אַ באַהאַלטענעם שרעק אָנגעהויבן אָפּטרעטן. ער איז געקראָכן אויפ'ן שונא אַזוי האַרט, דאָס אפילו די באַאַנענען זייַנען געווען אומצולאַך. ער איז געווען צו נאָענט, אום צו דערגרייכן מיט'ן קאָלבן אייזן, מען האָט געמוזט קענען אים שלאָגן זיך מיט די פויסטן, אָבער עס איז ניט געווען קיינער ווער עס זאָל ביישטיין דעם אימפּעט פון דעם וואַנזיניקן.

די רוסן זייַנען געפאַלן אונטער . זיין האָנט ווי אונטער אַ קאָסע, און ער האָט אויסגעפאַסטערט פאַר זיך דעם וועג מיט מענשלאַכע הרגעים. עס איז געווען אַ שרעקלאַכע בלוטבאַד, וואָס ער האָט געמאַכט. ווערנט ער אַריין האָט געשיינט צו זיין ווי געפאַנצערט, דען ער איז געווען אַזוי אייגערדיק. איינגעפלאָכטן אין דעם קנויל פון די רוסישע סאָלדאַטן, האָט מען האָט אים ניט געקאָנט הרגענען, ניט טרעפנדיק דערביי די איינענע די רוסישע.

— האָבן די רוסן געוואוסט, אַז זיי קעמפן מיט אַ וואַנזיניקן ?

— ניין, זיי האָבן עס ניט געוואוסט. זיי זייַנען געווען איבערצייגט, אַז זיי האָבן דאָ צו טאָן מיט אַ געפערלאַכן שונא, אָדער גאָר מיט אַטייוול. דער איינציקער און אומגליקלאַכער באַכאַך האָט פאַרראָגט אַ קאָמפּאַניע פון דעם פיינט.

— ערשט פון דער ווייטנס האָבן זיך אויף אים אַ שאָט געטאָן אַ האָגל פון קוילן, און איינע פון זיי האָט אים געטראָפן אין ברוסט.

— ער איז געפאַלן צו דער ערד שווער פאַרוואונדעט.

— איך בין צוגעלאָפן צו אים.

— אין וואַלד איז געווען שטיל. אין בעראַל אַרום אונז איז געווען פאַרזייט מיט טויטע עסטרייכער און רוסן, וועלכע זייַנען געווען אויסגעמישט צוזאַמען.

— איך האָב זיך צוגעבויגן צו אים. ער איז געלעגן צווישן אַנדערע הרוגים, וועמעס פאַרגלעזערטע אויגן האָבן געקוקט אויף אונז, אַזוי ווי מיט אַ פאַרוואונדעט, אַזוי ווי זיי וואָרטן אונז באַשולדיקט. אין דער בלוטיקער מלחמה, איך האָב אונטערזוכט מיין פריינט'ס וואונד. עס איז ניט געווען קיין צווייפל אַז ער שטאַרבט.

— אין מערקווירדיק, פאַר'ן טויט האָט דער פאַרשטאַנד זיך ווידער צוריקגעקערט צו מיין אומגליקלאַכן פריינט. ער איז געווען בייַם פון זיינען און האָט מיך אָנגעקוקט מיט טרויעריקע אויגן.

— גיס אָפּ מיין לעצטן גרוס צו אונזערע פריינט. — האָט ער גערעדט מיט אַ שוואַכער שטימע. — אין זאָג זיי, אַז זיי זאָלן דערפון מיין לעצטע בקשה: זיי זאָלן מיר אויסשטייטן פון דעם צעטל פון די חברים. איך בין ניט ווערט צו זיין אַ מיטגליד פון "יחודה".

— דער ניט קיין נאַרישקייטן — האָב איך געזאָגט צו אים מיט אַ בייזער שטימע. ווערנט די טרערן האָבן מיר געשטיקט אין האַלז, — עס איז מלחמה.

— איך האָב דערמאָרדעט אַ אידן, אַן אומגליקלאַכן רוסישן אידן, — האָט ער גערעדט מיט זיינע לעצטע כחות, — אין אין דער היים זיצט אַן אָרימע אַלמנה מיט טויטע עסטרייכער און רוסן, וועלכע זייַנען געווען אויסגעמישט צוזאַמען.

— איך האָב זיך צוגעבויגן צו אים. ער איז געלעגן צווישן אַנדערע הרוגים, וועמעס פאַרגלעזערטע אויגן האָבן געקוקט אויף אונז, אַזוי ווי מיט אַ פאַרוואורף